

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Bárczy I. bizik az ötvenéves Budapest reneszánszában*

Forrás:

Magyarország

Bp.

(Hely)

1922. 4. 16

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

"1872 | 1922"

Személy

He

Bárczy István bizik az ötvenéves Budapest reneszánszában

Az összetartás teheti újra erőssé a magyar fővárost — mondja Márkus Jenő —
Palóczy Antal a városszabályozási terv módosítását követeli — 1923 november 17.
a félszázados jubileum napja

(A Magyarország Tudóstársulat.) Jövő év novemberében ünnepeljük Buda, Pest és Óbuda egyesítésének ötvenéves jubileumát. Az 1872. XXXVI. törvények alapján 1873 november 17-én tartotta első — alakuló — közgyűlését az eggyé vált három város törvényhatósága s az 1913 november 17-én tartott negyvenéves jubileumát most fogja követni a félszázados emlékünnepe. Érdekesnek tartottuk a közelgő évforduló alkalmából felkeresni azokat, akiknek nevéhez az egyesült Budapest ötvenéves életének nem egy jelentős mozzanata fűződik. Mondják el emlékeiket, terveiket, valóra vált és valóra nem vált álmait, mindent, amit ez a jelentős dátum felidéz emlékezetükben.

Első útunk

Bárczy Istvánhoz,

Budapest nyugalmazott főpolgármesteréhez vezetett. Arca szinte sugárzott a boldogságtól, mikor meghallotta, hogy kivételesen nem politikáról van szó, hanem álmai városáról, Budapestről. Minden viszonytárgyban kereszttül éppen megőrzött optimizmusát fűkrözte vissza minden szavá, minden sokatmondó gesztusa.

— Bemélem — mondotta —, hogy a közelgő ötvenéves jubileum meg fogja hozni a főváros elvesztett egységét, mert az egységesítés évfordulója intés arra, hogy a főváros minden osztályának összetartó munkája veheti csak vissza Budapestet a fejlődésnek arra a dicsőséges útjára, melyen a háború előtt haladt. Ma is tör-

hetetlen bizalommal hiszem, hogy megfelelő vezetés mellett a főváros új reneszánsza rövid idő alatt el fog érkezni.

— Az a baj, hogy a mai viszonyok közt állandó lefelécsúszás van emelkedés helyett és az új emelkedés csak akkor válik lehetővé, ha a város vezetői kizárólag városi politikát csinálnak és az országos politikát, mint arra kárkoztosul, egyszer s mindenkorra kirekesztik. A városi polgárság szolidáris munkája mihamar kipótolhatja azt, amit a vezetői elvakultságból elmulasztottak és akkor az új nagyarányú fejlődés alapjait megvetve, megülhetjük Budapest megteremtésének boldog jubileumát.

Márkus Jenő dr.

nyugalmazott székesfővárosi tanácsnok, néhai Márkus József főpolgármester fia, a következőket mondotta Budapest múltjáról, jelenéről és jövőjéről:

— Budapest multja a magyar életörönek, a magyar kultúrának nagyszerű tanúbizonysága. Az egyesítés időpontjában lakosságának száma nem is egész 200.000, külső képe vidékies, berendezései kezdetlegesek, a nyelve javarészt német. Negyven évvel később London, Páris, Berlin, Bécs, Szentpétervár, után Európa egyik legnagyobb városa, közel egymillió lakossal, fényes középületekkel és palotasorokkal, mintaszorú berendezésekkel és egy egészen sajátos, vonzó, kedves jellemvonással: lelkes hangulattal, mely ennek a városnak a lelkében, a

köntöseiben és a levegőjében megkapóan tükrözi vissza a maga magyar múltját.

— A negyvenéves jubileumi közgyűlésen, 1913 november 17-én a pesti Vigadó díszes nagytermében meghatottan emlékeztünk vissza a multra s örömmel, telve a legszebb reményekkel, gyönyörködtünk abban a nagyszerű képen, amelyet polgármesterünk, Bárczy István az ötvenéves Budapestről felkünk elé varázsol.

Erősek, tetteképesek voltunk, mert akkor egyek voltunk. Egy volt az ország, egy volt a főváros.

— Azóta szétdaraboltak bennünket. Az ellenség megcsontította az országot s a megcsontított országot szétjorgácsolta a testvérharc, a pártviszály.

Budapestet is darabokra szaggatták.

A polgárság külön táborokra osztva, meghasonlottan áll egymással szemben.

— Nincs meg az egység, nincs meg az összetartás, mely erőssé, tetteképesé tehetné. Nincs meg az egység, nincs meg az összetartás, mely ezt a haladó várost ni életre kelthetné és fényes multjával kiérdemelt fényes jövőjéhez vezethetné.

— Budapest jövője ennek az egységnek, ennek az összetartásnak az új megteremtése.

— Félre kell állítani, vissza kell szorítani azokat, akik ennek az egységnek, ennek az összetartásnak az útjában állanak, akik e város gyermekeit egymás ellen sorakoztatják, hogy Buda és Pest frigyrekelésének aranylakodalmán, az ötvenéves jubileumi közgyűlésen, Budapestnek a testvéri érzésben és szeretetben ismét egybeforrott népe, visszaemlékezve a mult dicsőséges munkájára és okulva a jelen súlyos megpróbáltatásain, bátor kezdéssel és törhetlen erővel láthasson hozzá a jövő feladatához: a független Magyarország székesfővárosának felvirágoztatásához.

Palóczy Antal építőművész,

országos középítési tanácsos, a nagyhirű város-szabályozó, esendes budai lakásában fogadott bennünket. Dolgozószobája csupa térkép. *Pozsony, Pancsova, Arad, Ujvidék...*

— Látja, — jegyzi meg sóhajtván az öreg ur. — Ezeknek a városoknak a szabályozását terveztem én. Mind elszakított területen vannak. Fájó dicsőségeim...

Aztán beszélni kezd az *elmúlt időkről* kedvesen, öregeken, de fáradhatatlanul.

— Virgone ifjú voltam — mondja, — de azért élénken emlékszem arra az időre, mikor az 1872. évi XXXVI. törvénycikk *Buda-Pest* cím alatt egyesítette Pestet, Budát és Obudát. A városnevek között ott volt akkor még a *kötőjel*, mintegy jelképe annak, hogy a két várost nem egyé olvasztották, csak egymásmellé. Így is maradt mostanáig. *Pest és Buda ma is. Két külön testvér, még csak nem is iker.* Hibásak ebben, ha hiba, pedig szerintem az, — az illetékes körök, mert a *városrendezési feladatokat nem egyforma szeretettel oldották meg* a kétegyváros Dunán innen és túl fekvő részén. *Csupán a balparti felet lendítették fel nagyvárossá, a jobbparti részt hagyták a maga torz útján fejlődni, jobban mondva visszafejlődni.* Buda ma is úgy tűnik fel nekem, mint egy *elkanyagolt gyermek*, akiről megfélekedezik a mostoha, miközben másik édes magzatát neveli, és szépen járattja.

— Késlekedés jellemezte ezen a téren az akkori városi gazdálkodást. Az egyesítés gyakorlati eszközeit, a *dunai hidakat nagyon elhúzó építették meg* s szedték a *hidvámot* a legutóbbi időkig. Pedig már 1872-ben hangoztatták a *józanon gondolkodók: „hogyan az egyesítés teljese-
désbe csak akkor fog menni, ha a már meglevő Lánchídon, valamint a célba vett újabb hidakon a közlekedés díjmentessé tehető, mert csak akkor kezdődik az életnek az a munkája, mely megszoktatja a két város polgárait, hogy egymást ugyanazon község tagjainak tekintsék.”*

— A városépítő munkák végrehajtásával az 1876. évi X. t. c. a *Közmunkák Tanácsát* bízta meg. Ez, sajnos, dilettáns, jóakaratu, de kevés *dohányzó szervezet* maradt — mondhatnám — mindmáig. Legtöbb tagja osztotta a jó *Podmaniczky Frigyes bárónak*, a tanács egykori elnökének naiv nézetét: *„A várost nem kell építeni, az magától épül.”*

— Eleinte azért megtette a magáét a tanács: *nemzetközi tervpályázatot* írt ki. Ha jól emlékszem, tíz pályaterv érkezett be 1871 november 1-ig. *Lechner Lajos, Feszl Frigyes és Klein és Freser* Londonból nyerték a díjakat. A terv-vek valóra váltását azonban *bimbójában elher-
vasztotta az 1873-ban beköszöntött gazdasági pangás.* Mindössze az *Andrássy-út beépítését* kezdték meg. Ez is igen lassan haladt. A város népe a széles, üres utat bámulta nap hosszát és

azt *falálgatta* tamaskodva, hogy honnét a esodából jön majd az a *közönség, amely ezt az utat el fogja lépni.* Akkor az egyesített város lakossága 270.000 lélekre rugott.

— *A nyolcvanas évekkel kezdődött Buda-
pest beépítésében az erősebb lüktetés. Az 1883-iki országos kiállítás* fellendítette a gazdasági életet, s vele együtt az építkezési kedvet is.

Ma is a gazdasági javulás hozhatja meg az építkezés megindulását, nem más.

Orvosság csak a betegnek használ, kedvetleneknek *nem orvosság kell, hanem felfrissülés, szabad mozgás. Csodálom, hogy ezt nem mindenki*

— De térjünk vissza a múltba. Akkor is sokat panasztam, most is el kell mondanom, hogy *nagy bűnököt követtek el a városépítők az idők folyamán.*

— Megépült a *nagykörút*, szegényszemre *jelentős középület nélkül.* Az *Andrássy-útra* is csak az *Operát tették, de azt is — hogy hiba mégis legyen — skandalózusan szűk tereiszonyok közé ékeltek be.* Oroszlánt kalickába, szoktam az ilyenre mondani. *Gyilkos bűnök tartottam és tartom azt is, hogy minden talpalatnyi földet beépítettek, s nem hagytak elegendő szabad helyet térnek, parknak.* Pedig azok a *zöld foltok a térképen a gyermekegészség beszédes statisztikái.* Nálunk ezt a *zöld szint mikroszkóppal kell keresni. Meg is látszik a gyermekeinken.*

— *Nagy harcaink voltak a főváros vezetőségével az Erzsébet-híd körül is.* 1884-ben egy magánvállalkozó *gyaloghidat* kívánt átvezetni az *Eskü-térről* a budai oldalra. Ezt az *ideát módosítva* azt propagáltam, hogy *állandó köz-
uti hidat* létesítsünk e helyen. Éveken át tartottam e terv érdekében előadásokat mindenfelé.

— Végre 1890-ben sikerült meggyőzőm *We-
kerlét*, aki ekkor pénzügyminiszter volt és *Láng Lajos* államtitkárt az *Eskü-téri hid* szükségességéről és *neveltséggel* tettem a *Közmunkák Tanácsának* — ma már egyenesen *síralmasan neveltségesnek* tűnő — *szakvéleményét,* mely szerint *„ezen a helyen a hid teljességgel felesleges és célszerűtlen.”* Mondta is *Láng* nekem a *hid felavatásán, hogy azt mi ketten csináltuk.* Ez volt minden jutalmam. De én olyan szerény voltam világeletemben, hogy még ezt is feleslegesnek tartottam. Talán nekem sem volt igazam...

— *A kilencvenes években virágzott ki a fő-
város egész nagyvárosi pompájában.* Én már az első országos kiállítások javaslatot tettem *egy-
állandó kiállítási terület* megalkotása tárgyá-
ban. Később ennek helyéül, mint minden tekintetben *legalkalmasabbat, a Lágymányost ajánlottam.* Harcos férfikorom indítványának győzelmét *öregségem* hékes alkonyán ülhettem csak meg. *1913-ban foáadta el tervemet a Köz-*

munkák Tanácsa. Későn, de úgy látszik, még mindig korán.

— *A százforduló tervei közül az új köz-
ponti városháza, az Erzsébet-sugárút áttörése, az Erzsébetváros újabb szabályozása, a Calvintér rendezése, az Andrássy-út kezdetének kiépítése még maig is csak terv maradt, de leg-
alább ráfordították a közfigyelmet a városépítés súlyos jelentőségére.* Mostanáig titkoltam, de ma már bevallhatom, hogy a *mai Szabadság-
térre vonatkozó első tervet én nyújtottam be a városhoz névtelenül.* Félttem, hogy azért is ki-
nevetnek. Két évvel azután kiépült az az egész vidék, ellenben az *Eskü-térre vonatkozólag 1895-ben hivatalosan szerkesztett hiányos város-
terv még maig sem engedte befejezéshez jutni a Belváros e részének beépítését.*

— Pest csak épült, szépült. *Budával pedig a kutyát se törődött.* Itt nem csináltak újabb *sugár- vagy körutakat, ellenben engedték 4-5-6 emeletes házakat felépíttetni a hegytetőkre, amelyek, mint „várhegyről, éktelen tar falaikkal” meredeznek a mélységbe. A hidak is miné-
Pestért és Pestnek épültek.* Buda csak mindig a *„másik oldal”* maradt. Már harminc esztendővel ezelőtt indítványoztam a *Tabán új-
építését,* gipszmodellt is készítettem erről. Csak pár évvel a háború előtt karolta fel ezt a szép tervemet *Bárczy polgármester.* A szükséges *kisajátítás* megtörtént, de az *újépítés megkezdése még mindig késik.* Új szakács, új étel.

— Nagy baj mindenképpen, hogy elfogadott *várostervünk* már régóta *elavult* és minden lépés, amit eszerint teszünk, csak *visszafelé* vissz célunktól. Ezért sürgetjük számosan

Budapest általános szabályozási tervének modernizálását.

— Megtette ezt München, Bécs, Antwerpen, Berlin, Düsseldorf stb., mi is megtehetjük. Magam részéről *bizom* abban, hogy a *Közmunkák Tanácsának* új vezetője *előbb-utóbb szintén* a mi álláspontunkra fog helyezkedni. *Ha ez a modern, nagyszabású szabályozási terv létrejön, biztos reménnyel nézhetünk Budapest egészséges továbbfejlődése elé.* Mi öregek, ezt kívánjuk a fiatalabbaktól, hogy sok harcunk és munkánk után nyugodtan térhessünk az örök nyugalom *honába.*